СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 216. Джерзі Сіти, Н. Дж., субота, 17-го вересня 1938. | No. 216. Jersey City, N. J., Saturday, September 17, 1938 | VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ВІЙНА ЗГАНЯЄ ГРОШІ ДО АМЕРИКИ

ВАШИНГТОН. — Генрі Морґентав Мол., секретар скарбу в кабінеті президента Рузвелта, заявив на конференції з газетярами, що внаслідок напруженої ситуації в Европі до Америки напливає тепер велика маса заграничних грошей.

Він зазначив, що хоч велика частина грошей приходить до Америки на заплату воєнних замовлень, то ще більше грошей напливають сюди просто на інвестиції в певні американські підприємства. Він додав, що Америка цими грішми добре заопікується.

ПРЕЗИДЕНТ ЦІКАВИТЬСЯ, АЛЕ МОВЧИТЬ.

ВАШИНГТОН. — По своїм приїзді з Рочестеру, Мінесота, до столиці президент негайно вислухав рапорти урядників про світову ситуацію, одначе не захотів про неї говорити з газетярами.

Він посунув свою мовчанку так далеко, що відкликав конференцію з пресою, що правильно відбувається кожної пятниці.

МОРСЬКА АСЕКУРАЦІЯ ПОСТАВЛЕНА НА ВОЄННУ СТОПУ.

НЮ ЙОРК. — Американські підприємства для асекурації кораблів відкликали всі звичайні асекураційні контракти та поставили кожну асекурацію на воєнну стопу, себто будуть тепер числити таку премію за асекурацію корабля, яку платиться у воєнім часі.

ДИПЛЬОМАТ ПРОТИ УЧАСТИ АМЕРИКИ У ВІЙНІ.

НЮ ЙОРК. — Д-р Джейкоб Ґулд Шурман, бувший американський амбасадор у Німеччині, по повороті з Европи каже, що Злучені Держави не повинні мішатися в европейську війну. Мовляв, війна за Судети це місцева справа. Шурман не сумнівається, що судетські німці не хочуть належати до Чехословаччини. Крім цих німців у Чехословаччині ще є 700,000 мадярів та 500,000 „рутеніенс". Одна третина словаків під Чехословаччиною теж хоче якоїсь автономії.

СЕНАТОР ДЖОРДЖ НЕ ВПАВ ВІД „ЧИСТКИ".

АТЛАНТА (Джорджія). — Осуджений президентом Рузвелтом за свою „неліберальність", сенатор Джордж добився таки при правиборах номінації на становище сенатора з Демократичної Партії.

Замітне теж, що де лише ставали до перевибору демократичні кандидати, що противилися пляновi Рузвелта щодо реорганізації судів, то цей спротив ні коли при виборах не шкодив.

СЕНАТОР ҐОФІ ПРИПУСКАЄ, ЩО РУЗВЕЛТ БУДЕ КАНДИДУВАТИ ВТРЕТЄ.

НЮ ЙОРК. — З нагоди повороту з Европи до Америки сенатор Джозеф Ґофі з Пенсилвенії заявив газетярам, що Рузвелт буде ставити втретє свою кандидатуру на уряд президента Злучених Держав та що народові прийдеться вирішувати, чи така кандидатура порадна.

ДРІБНІ БИЗНЕСМЕНИ ПРОТИ ЗАКОНУ ВАҐНЕРА.

ПИТСБУРҐ (Па.): — Конвенція Краєвого Союзу Дрібних Бизнесменів ухвалила резолюцію, в котрій домагається негайної поправки закону Ваґнера про робітничі відносини.

„БЕЗПРАВНИЙ" СТРАЙК ЗДЕРЖАВ АВТОВИЙ ПЕРЕВІЗ ТОВАРІВ.

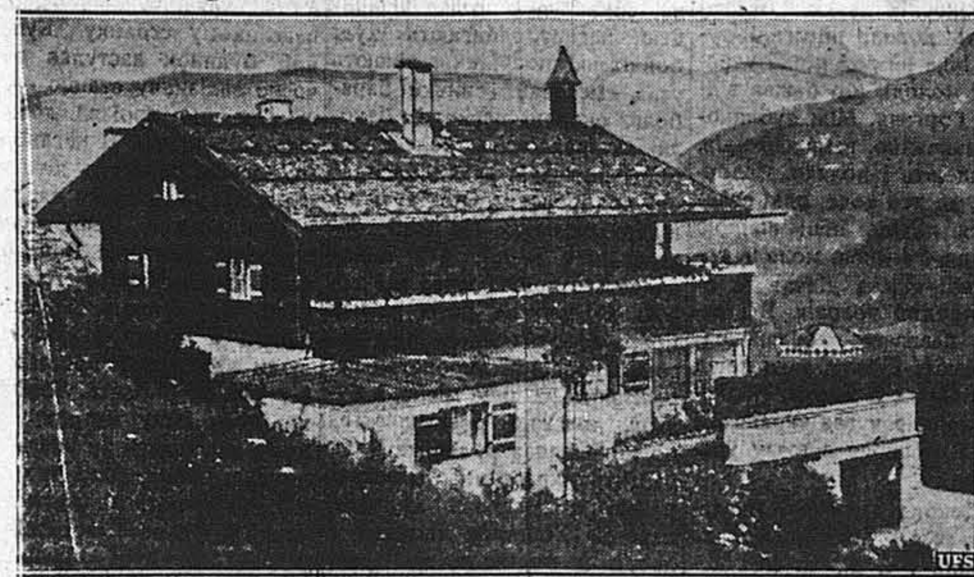
НЮ ЙОРК. — У цій околиці вибух страйк візників вантажних авт. Юнія візників, до котрої страйкарі належать, а саме відділ 807 „Інтернешенел Бродергуд оф Тімстерс", філії Американської Федерації Праці, страйку не потвердила. Не зважаючи на те, страйк здержав просто ввесь перевіз товарів автами.

ВЕЛИКИЙ СТРАЙК ТАКСІВОК У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — До страйку 950 шоферів підприємства „Єлов Кеб Ко.", що ведеться вже кілька тижнів, приступили ще 125 шоферів незалежних власників. Рух таксівок поважно нарушений. Страйкарі домагаються мінімуму заплати в сумі 30 долярів на тиждень.

ЗАКИДАЄ ОПАНУВАННЯ ПИСЬМЕННИЦЬКОГО ПРОЄКТУ КОМУНІСТАМИ.

НЮ ЙОРК. — На переслуханні перед конґресовим субкомітетом Даєса в справі неамериканських акцій і пропаґанд, що відбулося тут у федеральнім суді на Фол Сквері, станув як свідок Едвін Банта, бібліотекар федерального „письменницького проєкту", і заявив, що це бюро допомоги безробітним письменникам опановане зовсім комуністами, так, що некомуніста до роботи зовсім не пускають. Свідок говорив, що комуністи вживають „проєкту" для приєднування членів комуністичної партії.

ГІТЛЄРОВЕ ГІРСЬКЕ ЛІТНИЩЕ.

Це Вахенфельд, гірське літнище німецького канцлера Гітлера в Берхтесґадені, в баварських горах, де він стрінувся з бритійським премієром Чемберлейном. Дім є все сильно стережений.

ЛЮДСЬКИЙ КІСТЯК У ЛІСІ.

У лісі недалеко Микуличина хлопці-пастушки знайшли в кущах людський кістяк уже зовсім без мяса, а побіч кашкет, черевики та пояс. Поліція ствердила, що це кістяк Миколи Грещука з Ослав Білих коло Делятина, який пропав іще в 1937 році без вісти. Здогадуються, що Грещука вбито для грабіжу.

ОГРАБИЛИ СЛІПОГО.

В Мишині, в Коломийщині, напали вночі бандити на сліпого прошака Льва Кузмелюка, що спав на стриху. Заткали йому уста сіном і зрабували 200 злотих і документи. Поліція арештувала Олексу та Юру Луцаків. Вони зізнали, що в нападі брав участь і Сафат Яцурак, який поділив добичу.

ЗАЦІКАВЛЕННЯ ШВЕДСЬКОГО ВЧЕНОГО ГУЦУЛЬЩИНОЮ.

На Гуцульщині перебуває тепер шведський учений, професор словянознавства в університеті в Люнді, д-р Ґунар Ґунарсон, який недавно написав книжку п. з: „Славіск Горизонт" (Словянський світ). На Гуцульщині проф. Ґунарсон збирає матеріяли до нової праці про словянські народи.

ЧЕРЕВОМОВЦІ.

В цирку часто писуються т. зв. черевомовці, що виходять на арену звичайно з усякими ляльками та псами. Підчас їх виступів публика має враження, що черевомовець мовчить, а розмова, що вона її чує, йде поміж ляльками чи псами. В дійсности черевомовець говорить, не рухаючи зовсім устами, а люди, дивлячись на нерухоме лице „штукаря" і замкнені уста, мають враження, що це промовила лялька чи пес.

Черевомовці мають дар звужувати при помочі своєї волі відступ між голосовими струнами гортанки, що їх дроґання викликує звук. Тому черевомовець випускаючи через довільно уложені голосові струни струю повітря, виднханого з леґенів, може говорити, не набираючи віддиху довше ніж інші люди.

До успіху таких продукцій причинюється ще й те, що людське вухо доволі слабо розріжняє напрям, з якого походить звук.

ДОБРОБУТ У ШВЕЦІЇ З КОЖНИМ РОКОМ КРАЩИЙ.

Шведська преса стверджує з радістю, що в 1937—38 р. зросли доходи Швеції рекордово і сягають 1,237,000,000 корон. В останніх двох роках доходи у Швеції збільшилися на 35%. Преса підкреслює, що цей факт причинився до розвитку культурного життя і зросту життєвої стопи всього громадянства.

МОРСЬКИЙ ПАВУК.

У Середземному морі і в інших морях Европи й Азії живе медуза-сепія, звана також морським павуком. Вона має спеціяльний мішочок, виповнений чорним, як чорнило плином, який викидає з мішочка, коли до неї наближається ворог. У каламутній воді вона стає невидна для ворога.

Медуза-сепія має ще інший охоронний засіб, що робить її невидною. Морський павук, що спочиває нерухомо на дні моря, не ріжниться нічим від камінців, що теж там лежать, і міниться такими самими барвами, як вони. На рівнім пісковім дні шкіра цього „павука" гладка та рівна, на шорсткій поверхні скали вона стає подібна до неї, поморщена, на зернистім камені вона сфалдована у безліч опуків та заломів.

ЗМІНА НАЗВ НІМЕЦЬКИХ МІСЦЕВОСТЕЙ У ГАЛИЧИНІ.

Окрема комісія підготовила вже проєкт зміни назв усіх німецьких місцевостей у Галичині, як цього домагалася польська преса, що вела кампанію проти німецьких назв кількадесятьох місцевостей у Галичині.

ЗА ВБИВСТВО БАТЬКА.

Окружний суд у Львові засудив Климентія Ількова з Сідлиськ за вбивство прибраного батька на 15 літ вязниці.

ВІЙНА ПТАХІВ ІЗ ВУЖАМИ.

Останніми часами так сильно розмножились у бразилійських лісах вужі, що вони стали справжнім нещастям фармерів та сільського населення. Тому теж бразилійський уряд рішив почати велику офензиву проти всіх гадюк та вужів. Крім ріжних інших засобів уряд спровадив із західньої Африки 600 штук т. зв. кардинальських птахів, відомих із того, що вони полюють на вужів та гадюк і живляться головно ними. Птахів випустили у бразилійських лісах на волю і якщо ця проба вдасться, уряд рішений спровадити ще більшу скількість тих птахів, ворогів вужів і гадюк, до Бразилії.

ДЕ ПАНУЄ ВОЄННИЙ СТАН.

Місто Комотав у судетській частині Чехословаччини є типічним містом цієї околиці, де чехословацький уряд завів воєнний стан для зломання повстання судетських німців.

ВІЗИТА І ПОВОРОТ ЧЕМБЕРЛЕЙНА

БЕРЛІН. — Англійський премієр Чемберлейн приїхав літаком до Мінхену, а звідтам удався спеціяльним поїздом до гірського помешкання Гітлера в Берхтесґадені. На стації зустріли його юрби народу, а також почесна ґвардія і чимало дипльоматів. Звідтам Чемберлейн удався до Гітлера, який англійських гостей зустрів на ґанку свого дому. Всі вони відразу засіли до чаю, після якого розпочали дипломатичні розмови, що тревали три години.

Розмови тайні.

Зміст розмов заховано в повній тайні. Канцелярія Гітлера видала комунікат, у якім тільки зазначено, що Гітлер і Чемберлейн „щиро розмовляли" цілі три години, і що їх зустріч буде знову за кілька днів. Другого дня Чемберлейн вибрався до Лондону, щоб там нарадитися зо своїми міністрами, а також щоб здати звіт перед парляментом. По кількох днях він знов приїде до Німеччини на наради з Гітлером.

Міркування.

З огляду на це, що зміст розмов захований у тайні, ріжні політичні кола пояснюють собі це в ріжний спосіб. Одні кажуть, що Чемберлейн, котрий перед відїздом до Гітлера розмовляв телефоном з Мусолінієм, а також з французьким премієром Даляріє, запропонував Гітлерові „договір чотирьох потуг", себто Німеччини, Італії, Франції й Англії. В тому договорі вирівнянoб усі непорозуміння і в той спосіб забезпеченоб світові довгий мир. Інші говорять, що Гітлер поставив Чемберлейнові нові домагання й останній мусів вертатись назад до Англії, щоби порадитися зо своїми. Назагал усі погоджуються, що, їдучи до Німеччини, Чемберлейн був готов у судетській справі піти Німеччині на уступки. Але скорий відїзд Чемберлейна декого настращив. Думають, що переговори розбились. Англійська і німецька преса заховують здержаність, а навіть песимізм.

ІТАЛІЙЦІ ХВАЛЯТЬ ЧЕМБЕРЛЕЙНА.

РИМ. — Вся італійська преса дуже вихваляє Чемберлейна за його відвагу в останнім моменті попробувати такого, чого не пробував досі ні один англійський премієр. Одна газета похвалила його „найвищим компліментом", кажучи, що він поступив „по фашистівськи". Італійці далі обстоюють те, щоб Чехословаччину поділити і звести до етноґрафічних границь, а через те сама Чехія стане сильнішою, бо позбудеться ворожих елементів.

ГЕНЛЯЙН УТІК ПЕРЕД АРЕШТОМ.

ПРАГА. — Провідник судетських німців, Генляйн, утік до Німеччини, бо після виголошення через радіо промови, в якій він накликав до отвертої революції, чеська влада дала приказ його арештувати. Розрухи серед судетців тревають далі і поглибилися.

НОВИЙ НАТИСК НА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКУ ЦЕРКВУ.

ЛЬВІВ. — Римо-католицький єпископ Фульман, з Люблина, видав розпорядок, щоб у греко-католицькій церкві в Люблині всі свята святкували разом з римо-католиками. Священик прочитав цей розпорядок у церкві, але вірні гостро запротестували проти цього і домагаються святкування за старим стилем.

КОМУНІСТ ПІДПАЛИВ ПРИХОДСТВО.

ЛЬВІВ. — Уночі з 27 на 28 серпня ц. р. вибухла на приходстві в Глібові, коло Грималова, страшна пожежа. Згоріли до тла майже всі нововибудовані парохіяльні будинки, а враз з ними звезене збіжжя і паша. Шкода для пароха виносить пять тисяч злотих, а для громади 20 тисяч. Вогонь підложив місцевий комунар Михайло Черкас, син Миколи. Та злочинця досягла кара Божа зараз таки на місці: втікаючи з крісом, наладованим кулями дум-дум, він замотався за кільчастий дріт на одному з перелазів. В крісі повстав вибух і смертельно зранив його. Пошарпаний на цілім тілі, вючись у пекольних муках, злочинець умер. Слідство покищо не скінчене. Дотепер виявилося, що його післала це виконати місцева комуністична ячейка. Він мав також убити священика, але останнього, на щастя, на той час не було вдома.

ПОЛЬСЬКИЙ „СПОРТСМЕНСЬКИЙ ДУХ".

ЛЬВІВ. — На футболових змаганях між двома польськими дружинами в Снятині один зо змагунів, обурений на суддю, копнув останнього ногою. Судді прийшли на поміч два змагуни з противної дружини. Але також прибігли інші. Вивязалася бійка. Суддя схований на станицю поліції, а грище перемінилося в бойовище.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЩЕ ОДНІ ЗАЗІХАННЯ НА ЗАКАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ

Звичайно у замотаних европейських справах добре поінформований щоденник „Манчестер Ґардіен" приніс недавно цікаву кореспонденцію свого спеціяльного кореспондента про „меншини в Чехословаччині", в котрій, очевидно, порушив справу, яка нас обходить безпосередньо: справу Закарпатської України.

Подавши коротко загальні інформації, що Карпатська Русь ("Carpathian Ruthenia") становить найдальшу східню частину чехословацької републики, що є „заселена українцями (русинами)", що є найменше розвиненою національною меншиною, що чехи зробили багато для моральної й матеріяльної поправи населення, що населення не терпить таких утисків, як їх браття під польською владою, та що ця національна меншина ще не є для чехів такою поважною проблемою, як німецька, словацька й мадярська, „Ґардіен" переходить до гістеричних заходів Польщі роздути існування невеличкого числа поляків у Чехословаччині, в околиці Тешина, до величини важної міжнародньої проблеми.

Власне стан польської меншини в Чехословаччині є найбільш яскравим, на думку „Ґардіена", доказом, що питання національних меншин у Чехословаччині є важним питанням не через самий стан цих меншин, але через те, що цих меншин уживають інші держави до внутрішнього розбиття чехословацької републики. Цими державами є передовсім Польща й Німеччина.

„І Польща й Німеччина", пише „Ґардіен", піддержують рух за словацьку автономію, котрий вів о. Глінка (а котрий відкидає більшість словаків). Польща видає гроші та змовляється з мадярськими „іридентистичними" провідниками в ціли створення автономної Словаччини в рамах „Великої Угорщини".

„Поляки, а принаймні ті з них, що відповідають за заграничну політику Польщі, вірять, що Чехословаччина засуджена на знищення. Як Чехословаччину нападе німецька армія, ці поляки задумують заняти Тешин і Карпатську Русь та встановити спільну границю з Угорщиною. Вони вдержують у цій хвилині можливо якнайтісніші зносини з мадярами. Вони вірять, що як пропаде Чехословаччина, то Польща й Мадярщина (на спілку з Румунією) будуть могти створити „невтральний бльок" проти Німеччини (а також проти Росії)".

„Ґардіен" критикує цей плян з ріжних боків, а потім додає: „Як не стане Чехословаччини, то лівий бік Польщі буде виставлений на німецький напад або пенетрацію, тимбільше, що Німеччина (з Угорщиною або через неї) буде мати доступ до українців у Польщі, котрі є багато сильнішим народом, ніж судетські німці". Як не стане Чехословаччини, каже „Ґардіен", то незадовго прийде черга на Польщу, себто, розібравши Чехословаччину, Німеччина візьметься розбирати Польщу.

З ОДНОГО ДНЯ

1.

Теплий, ясний досвіток, припорошений склистою ранньою росою. Поспішно переходимо широченне подвіря тартаку в Брошневі, де жидівська спілка перероблює дерево митрополичих лісів. Сонні робітники спішать з коновочками свого сніданку чи обіду до цілоденної праці. Довгий вуж непропорціональних ваґонів вузькоторової залізнички стоїть готовий за трачкою. На льори зносять лавки. Їх занимають доволі численні туристи. Між ними чимало української молоді, що бажає відвідати Ґорґани. Між публикою, як звичайно, немало жидів, а попадають і поляки. Садовляться, де хто хоче; одні звертаються лицем, інші спиною до сонця. За мною молоде товариство: кілька дівчат та один молодий чоловік. Всі весело, безжурно балакають. Розривають нудьгу, заки поїзд відїде. Сміхи й жарти. Надходить влада, зачуває українське слово й починає відразу урядувати.

— Доконд пан едзе? Як називається — він, батьки, де роджений і т. д., чи має документи?

Відповідь українська. Покищо все без заміту.

— Доконд пані едзе? — питає молоду студентку господарської школи.

— На „Сокіл". Це гора, де є дівочий вакаційний табор.

— Документи. Імя, назвище, рік, місяць і день народження; імя батька, матери і т. д. Відповідь голосна, сміла і ясна, хоч деколи таки викликає потребу повторити питання: „цо, цо"?

З другою починається те саме, такий самий протокол, нотований у книжечці, що завжди на поготові у службовій торбі влади безпеки. Починається те саме з третьою.

— Документ!

Дівчина подає урядничу леґітимацію.

— Імя, назвище, де, коли роджена, батьки...

Паде українська відповідь.

— Пані ест пшецеж научицелькон. Не уме пані по польску? Встидзі сен пані?

Сусідка-полька, що по українськи не вміє, бо десь зпід Варшави, ввесь час забавлялася весело з українським товариством. Знетерпеливлена протоколами й вижиданням черги, питає:

— Чи я маю подати документ?

— Наразе не.

— Це до пані не відноситься, — паде замітка студента. Вгадав; їй документів не треба. Влада швидко орієнтується. Мова вистачає а документ.

2.

Чахкотить бідна мала машина, спинаючись понад Лімницею нагору. Мигають худі бойківські полукіпки, тікають узад смеречки і нивки бараболь, окопані навколо. Деколи затарахкотять колеса по мості потічка; саджа засипає очі подорожним, що їдуть на відкритих возах. Це наші „обзервейшен карс". По нивах кладеться дрібне жито під косою косаря; на його плечах мокра сорочка від замахів косою. Сполошені куропатви перелітають на інше місце, а бузьок поважно розглядається по мокравинах. А сіножать мерехтить красками, блестить росою й розсипає кадильні пахощі. Хочеться скочити з льори й полежати на траві, всякати свіжість земного життя. Цікаві діти, як сернята, вибігають спішно до залізничої дороги. Вони також достроєні до сорокатої природи своїми штанятами та спідничками з ріжнобарвних несиметричних лат. Сонце пражить, а паровіз сопе, пчихає. Деколи стає, щоб рурою натягнути води з рова, саджу вигорнути з палевища.

Минаємо „Сокіл", минаємо таблицю, що показує дорогу до „заповідника", чи до дитячої оселі. Проїздимо повз чепурний монастир сс. василіянок на Козеньці. Ще кількадесять швидких віддихів втомленої машини і вже золотом блестить на горі „Лютій" величава на око й на виріб митрополича палата. Там тепер відпочиває князь української Церкви, наш Великий Митрополит. Відпочиває... Так принайменше кажеться, бо не сидить у Львові на святоюрській горі. Але ті численні відвідини, що він їх приймає, ледве можна вважати відпочинком. Сьогодні особливо „живий" день; окрема дрезина привезла рідких гостей — аж з Риму.

Гарна алея веде до палати, знижується на обох кінцях. А на збіччях гори „Лютої" сіріє обеліск у честь кардинала Сембратовича, що так, якби „винайшов" Під-Люте (у стіп гори „Люта").

Неоподалік біла нова палатка манить комфортом. Таких є тут кілька. Села нема. Механічний водотяг пахкотить і тисне воду до всіх забудовань живця. Над Лімницею церква, обсаджена рідкими вже тисами; побіч неї пряма, гладка доріжка веде до палатки, де є велика, спільна їдальня. Велика, але до обіду на дві зміни засідає по 6 до 7 осіб при невеликому столику. Купальний будинок заступає одночасно залізничу стацію — настільки, що проїзжі дожидають там поїзду. В неглибокому басейні плавають діти човнами. Є тут і сірчане джерело, є й боровина. Наші земні і природні багатства. Вони були наші здовж Карпат. Але сьогодні всі Криниці, Трускавці, Івонічі в чужих руках. Наші люди вже навіть простих робіт там не роблять. Треба би принести іншу метрику, тоді може знайшлась би якась найпідліша праця, гідна тих душ, що відрікаються свого. Але Черче й Підлюте — наші. Донедавна то поза українцями і духу не було. Сьогодні вже появляються варшаваки, що втратили московську ріверу на Кримі, і розлазяться по наших Карпатах. Та ще з якими плянами й апетитами!

3.

Поворот теж лісовою залізничкою, що тим разом зовсім не курить. Машина летить стрілою вниз. Сірі скали, громади смерек, поперечні провали, потічки, а декуди літничі доми — лиш мигають. Але вже неможливо впиватися красою так, як у часі їзди вгору. Поїзд, наладований білим деревом, тягнеться мов довжезний білий вуж. Тому люди їдуть у закритих ваґонах. Духота і спека.

Колись тут кипіло молоде життя, рух, розяснені радістю, веселістю очі. Молодь у леленкуватих одностроях пластунів виладовувала свою безжурність і веселила старших, викликала почуття великих надій. Сьогодні гори для них подвійно замкнені: нема українських пластунів (пласт заборонений) та „прикордонна" смуга, де можна з кожним зробити, що завгодно. Сьогодні молодь замкнена в собі, не має змоги проявити своєї енергії й сили. В ній родиться почуття невдоволення, гадка бунтується проти невидних, а таких сильнихх пут. І вона — або паде, або виявляє себе нераз і нерозважним кроком. Тоді схоплює, її мов кліщами, люта, холодна, сильна дійсність і ломить, деколи на ціле життя.

Ось на одній прогалині спиняється поїзд. Невелика ростом, коло 12-літня дівчинка в біленькому вбранні й білому капелюшку вибігла з ваґону й сіла на зелень. Коло неї великий клуночок. Нараз оглянулася й зірвалася та наче сполохане звірятко біжить в інший ваґон. За нею пустився задиханий робітник; дігнав і насильно витягнув дівчину з ваґону на мураву. Подорожні здивовані повихиляли з вікон голови. Яке насилля! Робітник одним рухом вирвав дівчині клунок, зірвав з її голови білий капелюшок.

— Скидай суконку! — кричить до неї.

Дівчина скидає без спротиву; на очах усіх подорожних.

— Скидай сорочку.

Дівчина скидає; але під цією сорочкою є друга.

—Скидай дальше.

З ваґону грізні голоси спротиву. „Як можете так обнажувати дівчину"!

Робітник витягає з клунка зімняту спідничку й дає дівчині, бо це її власність. Тоді вже без люти оповідає, що ця дівчина прийшла до нього вчора вечором, просилася на ніч, а сьогодні забрала все убрання його донечки й утекла. Подорожні завагалися, чи мають право противитися, щоб небагата людина могла доходити своєї власности. І пішла у ваґоні розмова про те, „які то часи", „що виросте з такої дівчини" і т. п. Тільки один несмілий голос обізвався, що бідна дівчина певно ще від дитини не мала доброї одежі на собі, а інші діти так гарно вбрані. Але ця заввага похмарила лиця навіть таких, що чужим добром розбагатіли...

4.

Їдемо підгірям. Вже зовсім повечоріло. Холодна мряка сповиває стерні, збіжжя, гайки та хатки. Блимають світла містечка Долина, а на заході над червоніючим небом зависла ясна зоря. Що чувати в Долині? Чи нема знайомих?

Вихиляюся з вікна і бачу лаву струнких юнаків. Вони сковані ланцюхами по два.

Таж це наші, українці! Пізнаю знайомого адвокатського помічника. А є між ними такі молоденькі... Певно ще учні ґімназії. Хто зна, де добудуть шкільні вакації. Зроблять прогульку в тюрму, замісць у гори... Сюди прийдуть „гарцерже". Таке саме бачу і на стації в Болехові. Теж сковані пари під охороною поліції з наїженими баґнетами.

— Там, в тильним ваґоне, — справляє чемно кондуктор.

І валка підбігає; воліче один другого.

У Стриї на стації висідає вже поважний відділ скованих пар.

Подорожні заворушились. Одні веселі, втішні... „Українци"... Другі з жалісними обличчями, з виразом спочуття... „Це наші"... перешіптуються.

Побренькуючи кайданами, помандрувала валка темною нічю в тюрму. А місяць виглядав зза хмари. Таємний свідок...

Х.

ПІД ЗНАМЯ ХРЕСТА

Володимир Островський.

ПОВІСТЬ

з часу охрещення Руси-України в 988 р.

13)

Повага князя зробила на зібраних сильне враження: навіть найбільші крикуни й бунтівники враз стали маленькими й смирненькими. Володимир обвів зібраних допитливим зором своїх блискучих очей і промовив:

— Наймудріші з мудрих мужів Києва! Ваш розум і гострі стріли моїх дружинників та воїв вернули нам городи многі, шляхи торговельні, ріки рибні, багатства — великі футрами, медом, воском, житом і звіриною та худобою. Чужих купців привабили ми до Києва вести сюди й диргеми[8]) арабські й пенязі[9]) грецькі, і золото та срібло, і прикраси ріжні для жінок і доньок ваших. Але це половина роботи, а половина діла — не ціле діло. Треба ще добро, що його ми здобули, і ціле князівство міцно в руках тримати. Треба далекі землі та городи кріпко до Києва привязати, з князівством одну сімю створити, щоб усі одну віру мали й купи трималися, щоб Київ справді був матірю городів руських.

Володимир знову обвів зором присутніх і говорив далі:

— Одні мені кажуть, що треба нашу віру на ліпшу змінити, а другі кажуть, щоб старої триматися. Кого маю слухати? Зроблю одно — тих не вволю, зроблю друге — цих скривджу. Розібється стадо овець, а вовки вже чекають на це. Отже порадьте, наймудріші мужі Києва, що маю робити?

Володимир замовк і знову оглянув зібраних.

„Наймудріші з мудрих" мовчали, як київські боги, а деякі навіть голови посхиляли й очі поховали. Відважніші чухалися за вухом, мовби там була вся їхня мудрість. А найбільшим крикунам так поприлипали язики, що не могли навіть кашлянути.

— То радьтеж за своєю мудрістю, хто що може! — знову закликав Володимир.

„Мудреці" ще впертіше мовчали.

Великий князю — відізвався зпід самого порога боярин Тихоша. — Я молодий іще і малорозумний. Але добрий батько вислухає й наймолодшого сина. Дозволь же мені сказати тут, що я думаю.

— Кажи! — відізвався князь.

Неприхильні старі очі звернулися зизом на Тихошу.

— Мій батько — почав Тихоша — мав доброго коня, але захотілося йому ще ліпшого. Сказали йому, що такий-то боярин справді має коня ліпшого й що може продати. Мама моя спротивилась: „Я бачила здалека того кня; він гірший від твого". А брат кричав, що той кінь ліпший від батькового; він теж бачив його здалека. Тоді промовив мій дядя: „Зведіть оба коні разом, тоді побачимо, який ліпший". Так думаю і я. Треба покликати людей ріжної віри та й послухати, хто що скаже.

Князь знову звернувся до зібраних:

— Може ще хто скаже нам щось мудре?

Підвівся Славій.

— Найліпша віра то віра батьків. Наші боги помогли нам Київ збудувати, помогли князеві відірвані землі назад привернути, диким сусідам роги позбивати, купців чужих спровадити й багатства множити. Пощож нам шукати інших богів? Ярополк кинув батьківську віру й київський стіл утратив і смерть забрала його. Бійся, князю, зради й кари Перуна! Міцно тримайся віри батьків і щастя буде з тобою.

Володимир знову спитався таксамо спокійно:

— Ще хто?

Промовив воєвода Довлінґ:

— Мій батько був добрим батьком, учив мене всього, що сам знав: з лука стріляти, копієм, мечем і списою орудувати, на коні їздити, ріки перепливати, човни робити, вітрила натягати та на ворога ходити. І я вельми любив батька. Але коли я забрив зо Святославом аж на Дунай і придивився, як інші люди живуть; коли по вуха наївся сорому, що не розумію ні грека, ні німця, ні іншого чужинця; коли побачив великі морські кораблі та гарні камяні будівлі, то сказав батькові: „Тату! Ти нічого більше навчити мене не можеш; покидаю тебе й іду вчитися до розумніших". І навчився і тепер я — воєвода мого князя. Батько мій був розумний і не загнівався на мене. А боги ще розумніші. Не гнівавсяб на князя Перун, як би знайшов собі й нам розумнішого Бога.

Володимир кивнув головою, а деякі з присутніх у голос сказали:

— Воєвода правду каже!

Знову виступив Славій і, хвилюючись, майже кричав:

— Наші боги вчили батьків і дідів наших. Навчать і нас. А як не будемо їх слухати, то ще дурнішими станемо.

— Дурнішим годі бути — ледве чутно промимрив Довлінґ.

Володимир дочув, але й вусом не зрушив.

Тихоша виступив трохи наперед.

— Мудрий над мудрими Славію! Греки, німці, моравяни й багато інших народів покинули богів і взяли собі нову віру, християнську. І що їм зробили за це боги? Може загинули ці народи? Чи може тепер слабші й убожчі? Візьмім ромеїв. Чи вони не перший нарід на світі? Чи не найрозумніші вони? А чому? Бо вони взяли собі одного великого Бога й цей Бог дав їм усе...

— І наші боги дадуть нам усе! — вигукнув Славій. — Вони всемогутні.

(Далі буде).

[8]) Назва арабської монети.
[9]) Гроші.

О. С.

ПРОБА СИЛ

(Чи Росія може воювати?)

Неслабнуче напруження в Европі, в Азії і в цілім світі й вічна небезпека війни надають великої актуальности питанню: **чи може Росія активно вмішатись у воєнний конфлікт — в Европі чи в Азії, всеодно, — чи може СССР воювати?**

Московська пропаґанда й московська рекляма (незрівняна в своїм роді) і рекляма московських соціялістичних та буржуазних аґентів за кордоном намагаються представити большевицьку Росію як страшну потугу; як силу, з якою небезпечно задиратися, яка, коли й не нападає на нікого, то лише тому, що страшенно пацифістично настроєна, а зовсім не з причини воєнної слабости.

Чи так дійсно є? Мала проба „воєнки", яку позволили собі Совєти в Кореї і Манчуку, дає яскраву відповідь на це питання.

Тепер Шіґеміцу і Литвинов сидять при зеленім дипльоматичнім столику і думають-гадають, яку границю встановити між Японією і Росією. Гармати вже не бють і літаки не кидають бомб. Але дуже недавно воєнна пожежа палахкотіла на Далекім Сході, і множаться голоси преси, які хочуть підвести підсумки бойової готовости совєтської армії.

І ці голоси—жахливі! Передусім прийшла вістка (покищо не підтверджена), що Блюхер і Литвинов мають піти „в дураки"; що Сталін наміряє зробити з них жертвенних козлів за поразку совєтської армії на Сході. Як би там не було, то факт є, що Совєти самі зачали „воєнку" на Далекім Сході і саміж **перші усунулися з тої імпрези,** діставши від Японії порядного облизня... Вже сам цей факт свідчив би про те, що кепсько стоїть справа з бойовою готовістю совєтської армії.

Але є й інші факти. Совєтська преса їх замовчує, очевидно, але інша ні. І так, багато пишуть про те, що соєтські ґранати не розривалися, не вибухали... Багато пишуть про те, що японська протилетунська артилерія дуже легко давала собі раду з розреклямованою совєтською повітряною фльотою... Пишуть про те, що стратеґічний провід совєтської армії показався дуже лихим... Свідчить про те хочби факт, що, нагромадивши в маленькім куточку „спірної" території впродовж року **великі** сили, москалі, не потрапили дати раду з **малими** силами Японії, яка ще до того була заанґажована в довгій і тяжкій, що там не казатиб, війні з Китаєм. Пишуть навіть більше: що цілі відділи московської „солдатні" переходили до японців, не кажучи про Лучкова й інших вищих військових. І це лише по кількох днях „війни"! Це свідчило би про деморалізацію совєтської армії та її командного складу і про повне їх небажання битися за „батюшку Сталіна".

От мабуть усі ті факти, про які мовчить совєтська преса і її підбрехачі за границею, але які мусить знати і знає Сталін, — ті факти змусили диктатора Росії затрубіти на відворот і припинити „воєнку". Не вдалося:.. Пощупав, чи японців можна заскочити зненацька. Чи є боєздатна „славна червона армія". І показалося, що ні: не можна, не здатна. Показалося, що ця армія може лише палити безборонні корейські села, як робити те саме в Україні, але воювати — не в стані...

Цю научку вже усвідомили собі на Заході. Вона осмілила Німеччину в її політиці в Европі. Вонаж відвернула остаточно Анґлію і Францію від СССР: в останніх тижнях чимраз менше чути про кооперацію СССР зо своєю „союзницею" Францією і чимраз більше про заник впливів московських прихвостнів у Франції, Тореса Жуо і Блюма, про енерґійнішу політику Даладіє.

Війна для совєтської Росії, як показала проба на Далекім Сході, булаб катастрофою. Її не витрималаб совєтська армія навіть стільки, скільки її витримала колись армія царська.

Чесний.

Комісар поліції до злодія:

— Що ви зробили з грішми, які вкрали?

Злодій: — Віддав.

— Кому?

— Свому вірителеві.

———o———

Чи не забагато.

— Слухай, дорогенький, лікар записав мені більше свіжого воздуху.

— Ще більше? Чейже від кількох місяців жиємо майже самим воздухом.

———o———

Що гірше.

— Як моя жінка зла, то дістає червоне лице.

— То ще нічого; як моя зла, то я зараз маю червоне лице.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ЩЕ ОДНА МОБІЛІЗАЦІЯ.

Багато нині говориться в світі про мобілізацію. Говорять про мобілізацію військову, про мобілізацію цивільного населення, про мобілізацію фронту й запілля, про мобілізацію на суші, морю й у повітрі.

Недавно в Америці, на конгресі американських психологів у місті Коломбас, у стейті Огайо, д-р Ричард Г. Пейнтер, професор Лонг-Айлендського університету, виступив зо ще одною мобілізацією, котру він назвав умовою.

Говорив він, що в Америці серед населення пропадає багато умової енергії. Себто багато людей мають преріжні умові клопоти, через котрі вони не можуть як слід сповняти своїх завдань. Він радить перевести мобілізацію умових сил Америки, себто поробити преріжні заходи, щоб виліквати людей з їх умових недуг і клопотів. Тоді, мовляв, Америка сповнить належито всі свої завдання.

АМЕРИКАНЦІ Й МИ.

Здавалосяб, що ці слова відносяться лише до справжніх, себто роджених тут, американців. Та не минуло й тижня, як були сказані ці слова, а в Джерзі Сити один українець убив оскардом до крушення леду свою жінку, а потім повісився. Чоловік був уже давно признаний так сильно умово хорим, що лікарі радили віддати його до дому умово хорих. Та родина на цю пораду не звертала уваги.

Чоловік був купцем, діяльним членом української громади, належав до українських організацій. З його смертю українська громада понесла втрату.

Оця смерть, та ще подвійна, повинна би заставити нас: чи не подуматиб і нам про умові хороби наших людей? Чи не взятиб і нам до серця дещо зо слів американського професора?

УМОВА НЕДУГА.

Коли газетярі й урядники допитувалися родини, чому вона не відставила батька родини до шпиталю для умово хорих, як це радили лікарі, діти, вже старші, сказали: „Ми думали, що дамо йому кращу опіку вдома".

Чи справді це був головний мотив? Чи не мав тут свого впливу звичайний стид родини за умову недугу свого члена? Адже в нас іще покутує старе переконання, що умова недуга приносить людині і її родині нечесть і сором.

Колись таксамо думали й найрозумніші люди. Та колись таксамо думали й про тілесні недуги, але зчасом люди додумалися, що недуги не мас що стидатися: її передовсім треба лікувати. Зчасом до такого самого додумалися й у справі умових недуг, і нині думаючі люди вже знають, що родині вже нічого соромитися того, що в ній є умово хорий член.

ЗДОРОВИЙ НА УМІ?

Того українця, що тепер у приступі гострого божевілля поповнив подвійне вбивство, признали лікарі хорим на умі вже кілька тижнів тому. Вони сказали тоді родині, що він є небезпечний для себе й для інших людей, і радили його віддати до шпиталю, де його будуть стерегти так, як стережеться таких небезпечних людей.

По нещасливім випадку діти оповідали поліції, що батько в передодень подвійного вбивства грав преспокійно з матірю в карти, а потім пішов спати, зовсім з нею не сварившися. Іншими словами, діти сказали, що батько поводився не як хорий, але як здоровий чоловік. Якби їх хтось був спитався вечором, що вони сказали би про лікарську думку, що їх батько небезпечний, вони певно сказалиб, що їх батько здоров та що лікар чомусь батька вчепився. Та правдивість лікарського осуду була доказана досить скоро.

Як можна догадуватися, діти виходили із звичайного переконання, що людина, котра говорить розумно, мусить бути умово здорова та що за божевільного чоловіка можна вважати того, що говорить без звязку. Лікарі знають, що є умово хорі, що говорять без розумового звязку, а є люди, що говорять зовсім розумно. Справа розуму й умової недуги — дві ріжні справи, подібно, як тілесне здоровля й тілесна сила: бувають люди, дуже сильні, а хорі, а бувають люди несильні, але здорові.

УПЕРЕДЖЕННЯ ДО ШПИТАЛІВ.

Розмовляючи про цей випадок з ріжними людьми, я почув іще одну думку про те, чому родина трагічно божевільного чоловіка, що поповнив подвійне вбивство, не хотіла віддати його до дому для умово хорих.

Сказали саме здогад, що родина певно чула, що в домі для умово хорих обходяться з хорими дуже жорстоко. Отже родина не віддала умово хорого батька родини до дому для умово хорих тому, що боялася, що там над ним будуть знущатися.

Що таке переконання наших людей має деякі основи в фактах, цього не дасться заперечити. Колись по шпиталях для умово хорих справді допускалися супроти хорих преріжних нелюдяних учинків. Це було тоді, коли не лише звичайні люди, але й лікарі дивилися на умову недугу як стан, викликаний самим недужим. Тоді лікарі хорого не лікували, а радше карали за те, що він своїми вчинками довів себе до важкої умової недуги. Шпитали для умово хорих були чимось у роді вязниці. Знущання в тих часах були на деннім порядку.

Одначе це так бувало давно. Нині в Америці, якщо ще є де такі шпитали для умово хорих, то їх певно не багато. Нині лікарі вже загально не вважають виною хорого те, що він захорів. Діставши хорого під свою опіку, вони не пробують його карати, а лише лікувати. Як коли трапиться такий лікар, що хотів би знущатися над хорими, то це був би хіба теж хорий чоловік, який самий належав би під лікарську опіку, а такі випадки дуже, дуже рідкі. Звичайного відношення заряду до хорих по американських шпиталях для умово хорих навіть прирівнювати не можна з поводженням зарядів з людьми по американських вязницях.

Тому, як лише лікарі скажуть, що людина має таку умову недугу, що, не зважаючи на її зовсім розумне говорення, вона є поважною небезпекою для себе або для інших осіб, себто може покалічити себе, або інших, або навіть убити, родина не повинна вагатися піти за порадою лікаря. Інколи пишеться в газетах про випадки, що лікарі змовлялися з жадними грошей кревняками й засуджували в доми божевільних здорових умово людей, одначе такі річи можливі лише у відношенні до дуже багатих людей. Навіть поміркована багатому чоловікові така небезпека не грозить. Якщо родина має сумнів щодо розумної поради одного лікаря, то в такому випадку не треба рішати своїм розумом, що в цих справах не має ніякого досвіду, але покликати іншого лікаря, а коли треба, то й ще одного, і то не звичайного лікаря, що умовими недугами не займається, а лікаря-спеціяліста, психіятра.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Вечерок української поезії.

Перед кількома тижнями загостив до нас з Европи до Ню Йорку відомий український письменник, д-р Кандиба (Ольжич). Ціллю його приїзду до Америки є познайомити ширше українське громадянство з новішою українською поезією теперішньої доби, як також дати низку відчитів на ріжні теми сучасної української літератури, її розвою в усіх закутинах нашої землі і на еміграції.

В порозумінні з ширшим гуртом громадянства, особливо тут родженої молоді, скликано на день 8. вересня ц. р. до Українського Народнього Дому підготовний вечерок, на котрім п. В. Душник представив гостя зібраній молоді, що прийшла взяти участь.

Гість подав у коротких нарисах усіх наших поетів, з котрих більша частина, коли мова про східні українські землі, погинула з рук московських чекістів, дехто на засланні, а багато не знані нам цілком.

Відчитано коло тритцять поезій найвизначніших українських сучасних поетів від часу нашого визвольного зриву аж досі, а саме: Фальківського, Зерова, Сосюри, і молодших — Кравцева, Антонича й інших.

Цей підготовний вечір причинив велике зацікавлення, головно серед тут родженої молоді, що цікавиться багатством української літературної творчости. Д-р О. Кандиба давав обширні пояснення.

Щоби показати багатство нашої поезії й красу нашої мови, приготовляється під кінець цього місяця **„вечір української модерної поезії"**. Це перший раз серед американської еміграції будемо бачити цей чисто літературний вечір.

Українське громадянство повинно зацікавитися тим вечором та взяти активну участь.

Андрій Щигол.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ.

Українець кандидатом на уряд коронера.

Наближаються осінні вибори до ріжних урядів і вже нині ріжні кандидати стараються висунути себе на уряди. Між кандидатами бачимо українського кандидата. Є ним молодий український похоронник, Семен П. Каня, що виставив свою кандидатуру на уряд коронера в повіті Мидлсекс. Він кандидує з Демократичної Партії. Українці живо попирають його як свого земляка й щиро працюють над тим, щоби при правиборах, котрі відбудуться 20. вересня. Семен Каня дістав якнайбільше голосів. Вони бачать у цьому числі голосів, котре буде віддане на Каню, пробу своїх сил у повіті.

За кандидатуру Кані заявилися члени Українського Американського Демократичного Клюбу й члени товариства Запорозька Січ, від. У. Н. Союзу, в котрих кандидат є членом. Ці дві українські організації віднеслися до українських виборців з наступних місцевостей: Милтавн, Картерет, Вудбридж, Авенел, Меточен, Раритан, Савт Плейнфілд, Савт Плейнс, Іст Бронсвик, Ню Бронсвик, Савт Ривер, Кренбері, Спотвуд, Джеймсберг, Савт Амбой і Перт Амбой, щоби вони пішли як один до виборів дня 20 вересня й віддали свої голоси на Семена П. Каню.

Т. Пізнак.

ПИТСБУРГ, ПА.

Молодь на шестому конгресі.

Святочні дні, чи бажання зійтися зо знайомими й приятелями, чи може справжне зацікавлення в діяльності молоді, стягнули до Пистбурга в днях 3—5 вересня на шестий конгрес Ліги Української Молоді Північної Америки велике число делегатів і гостей з ріжних сторін Америки й Канади. Щире захоплення з боку делегатів та гостей і поважний настрій усіх зібраних причинилися чимало до корисного переведення нарад і вирішення постанов. Від першої до останньої хвилини нарад дало відчутися, що праця, яку веде Ліга Укр. Молоді П. А., основана на певних засадах, що гармонізують з американським духом, і через те заслугує на повне признання від визначних американців. Найкращим доказом були щирі побажання у нарадах і будучій праці від дружини президента Злучених Держав, пані Е. Рувелт, й посадників отсих округ і міст: Ню Гемпшир, Питсбург, Каліфорнія, Ілінойс, Минесота, Огайо й Мішиґен. І рівночасно з похвалами для української молоді плили гарні слова признання й української іміграції, що льояльно відноситься до адоптованого краю, що чесною працею й трудящістю кладе свою цеголку в поступі американської країни, з гідно з ідеалами перших піонірів, і, заховуючи традиції та культурні надбання, старається передати їх молодому поколінню як додаток до збагачення американської культури.

Слід і нам слідити за працею молоді й заохочувати її в поступі, бо вона дійсно береться до діла, що видно було по звітах та рефератах урядників. Іван Романишин, попередній і теперішній голова Ліги, переходячи поодинокі точки статуту, подав, які улішпення можна впровадити до конституції, яке становище повинна Ліга заняти супроти ріжних партій через точніше означення цілей і діяльности поодиноких урядників та членів. Д-р А. Вахна в своїм рефераті „Західньо-канадійська молодь і наша Ліга" підкреслив вагу науки в поступі організації. А. Задорожна говорила про початки редагування нового часопису Ліги, „Ню Тренд", і піддала кілька думок під увагу, а це: стиль часопису, інтерпретування подій, новинок і відповідальність редактора; притім ріжними уривками з поезій Шевченка змалювала ті обставини, серед яких прийшлося йому писати свої твори. Іван Іванчук звернув увагу на фінансові обставини Ліги, на тяжкі хвилі, серед яких приходиться збирати фонди, й влучними прикладами вказав, яким способом можна поставити організацію на тривкі основи; підніс потребу кооперації зо старшим поколінням у влаштовуванні імпрез. Один із важніших рефератів був на тему: „Наше становище відносно націоналізму й релігії", редактора „Юкрейніен Віклі", п. С. Шумейка. Тут подано лиш важніші точки й заохочуто всіх читачів „Юкрейніен Віклі" звернутись до оригіналу, що поміщений у ч. 36 і 37 того часопису. Прелеґент подає дефініцію українського націоналізму й підкреслює розбіжність думок відносно таких питань: якою дорогою можна добути Україні волю і який суспільний устрій повинен заволодіти, як тільки Україна буде вільною. Щодо першого питання, то існує дві школи думок: одна, що піддержує революційну (військову) акцію, й друга — еволюційну (органічну), дорогою розвою на полі культурнім.

Відносно форми устрою, то відповідь неясна, бо це питання не на часі й місці, але можна сподіватися, що Україна буде мати демократичний устрій, бо такий панував у 12—14 століттях в Київськім Князівстві, коли головну ролю грали віча; опісля, в 17 ст., за часів Козаччини й хочби в останніх післявоєнних часах, коли Українська Національна Республика перебрала власть у свої руки. Далі прелеґент ставить ясно, яке становище повинна забрати молодь: „Ми можемо й повинні дати моральну й матеріяльну поміч у революційній акції, тимбільше, що знаємо, що Америка осягнула свободу революцією й що інші краї, як Ірляндія й Польща, вели підпольну акцію, що помогла в змаганнях за національну волю. Але ми також можемо помогти в еволюційній ділянці, даючи поміч таким установам, як Рідна Школа, й заховуючи та плекаючи найкращі прикмети українського походження, а це українську пісню, танці, звичаї й обичаї". Бесідник наводить, що дотепер молодь зробила, а чого не виконала, й чому не має зацікавлення, якого бажалиб ті, що гарячо пропагують український націоналізм. Останні нераз відмовляються приняти конструктивну критику, не стараються зрозуміти духа родженої тут молоді, й високопарними словами бажають здобути прихильників до справи, яку пропагують. Це треба осягати розвагою, трудом, розумним підходом до молоді.

Ось тут кілька речень, що кидають світло на духа, аспірації і принципи поступової молоді, зорганізованої в Лігу Української Молоді Північної Америки: Хай ті, що беруться критикувати її, поглянуть перше, на якім ґрунті вона зросла, яким повітрям дише, яку поживу дістає до повного росту розвою. А коли знайдуть якісь недомагання, то хай направлять це розважними заввагами і працею над молоддю.

Марія Лехицька,
Ню Йорк, Н. Й.

ВЖИВАЄ СОБАКИ ЗАМІСЦЬ КОНИКА.

Еді Телієр із Ст. Джером, у Канаді, зявився був на хіднику у Вентнор Сити, Ню Джерзі, на візочку, запряженім собакою новофунляндської раси, якої вживають часто в підбігунових околицях до тягнення санок. Хлопчина хвалився, що він самий навчив пса ходити в упряжі.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ. Мітінг Товариства Запорозька Січ, від. 342, відбудеться в неділю, 18. вересня, в годині 2. пополудні, в церковний гали, 645 Roosevelt Ave. Проситься всіх членів прибути на означений час. Члени, котрі платять поза мітінг, мають доручувати до секретаря, бо секретар запише до фінансової книжки. — І. Маркович, секр.

Бюрократичний жарт.

— Знаєш, Писарченкові вродила жінка троє дітей.

— О, він усе мусить мати оригінал і дві копії.

Знає його.

— Чи телефонував хто до мене?

— Так, прошу пана.

— Хто?

— Не знаю; але на всякий випадок я сказала, що завтра заплатите.

ШІКАҐОВСЬКА ХРОНІКА

Подає Степан Куропась.

950-літній ювилей хрещення України відбувся в нас заходом православної церкви св. Петра і Павла на Борнсайді. Ювилейне торжество зібрало в неділю, 13. серпня, значне число українських громадян нашого міста. Преосвящечний Богдан, епископ православної церкви, в асисті шікаґовського пароха, о. Ковальчика, і пароха з Гемонду, Індіяна, о. Журавецького, відправив ювилейне богослуження.

Перші признаки осени. Понад містом перелетіли в пятницю, 9. вересня, перші стада диких гусей у сторону теплих країв. Прискорену еміґрацію птиць пояснюють скорою і гострою зимою цього року.

Наше місто є дуже здорове. Про це свідчить міський звіт департаменту здоровля. Українцям на Сході добре буде довідатися, що місто Шікаґо зо всіх великих міст має найменший відсоток смертности. На тисячу людей умирає в нас річно 9 людей, а смертність немовлят на кожну тисячу новонароджених виносить 35%. На параліж немовлят (інфантил парализис) вмирає в нас одно на тисячу.

Летунський День Союзу Гетьманців-державників відбувся тут у неділю, 4. вересня. Мав тревати ще й на Лейбор Дей, у понеділок, та з невідомих причин нікого в понеділок на летовищі не було. Імпреза відбулася на „Рівер Ровд Експорт" і мала бути черговим переглядом сил цеї ґрупи в Шікаґу. Як оповідають очевидці, в правдомовність яких не можна сумніватися, на імпрезу прибуло коло 60 українців і два рази стільки німців з місцевого „Бунду". Погода була знаменита, і ніхто того дня не уладжував інших імпрез, бо в нас панує тепер тиха згода, щоб ріжні орґанізації не уладжували кількох імпрез тої самої неділі.

Ціни харчевих продуктів підскочили у нас значно вгору з поворотом маси людей з літніх ферій. Подорожіли яйця, шпінат, помідори, морелі, помаранчі і стручкові насіння. Зате кава подешевіла. Причиною цього явища є, як звичайно, „закон закупу і достави" (суплай енд діменд). Поворотці з літніх ферій у числі пів міліона людей кинулися на торг, щоб закупити потрібні харчеві продукти для своєї рідні, і тим піднесли ціни. Чутки, що ціни підскочили вгору внаслідок можливої війни в Европі, показалися неоправданими.

Збір кукурудзи і пшениці в нашому стейті міг бути 80 міліонів бушлів більший, якби не шкідники в роді гесейської мухи, що нападає пшеницю, і недуга Стюарта, що нищить кукурудзу. Згадана муха і недуга знищили головно ранні роди пшениці і кукурудзи, а деякі пізніші роди, хоч і витримали біду, не дозріли як слід і видають менше добірне зерно.

Шікаґо польське місто? Так його називають місцеві поляки, бо кажуть, що їх тут більше ніж у Варшаві. На підставі перепису населення з 1930 року жили в Шікаґу 433,437 німців і 401,316 поляків. Отже німців у нас найбільше. А якщо вірити полякам, що їх тут більше ніж у Варшаві, то виходить, що на кожного поляка у Варшаві припадає два варшавяки мойсеєвого віроісповідання.

Німецький День у Шікаґу відбувся в Рівервю Парку 21. серпня заходом орґанізації „Шікаґо Швабен-Ферайн". На той День прибули німецькі маси з ріжних сторін міста й околиці в ріжних народніх строях. Були там баварці, судетські німці в білих панчохах, тирольці в капелюхах з перами, еґри з Форарльберґу й німці з Бурґенлянду в мадярських кафтанах. Відповідно до земель свого походження були убрані й дівчата. Замітним є це, що цього року не було в нас австрійського Дня, як це мало місце останніми роками, а був лиш один соборний німецький день.

На Перший Союзовий День у Дітройті українське союзове Шікаґо вислало окрему делеґацію з дописувачем на чолі. Треба на цьому місці признати, що шікаґовська делеґація „доброї волі" вернулася назад з добрими споминами. Оглянули новий дорібок дітройтської громади, „Український Народний Дім", який по англійськи є знаний як „святиня". Д-р А. Кібзей, головний контрольор У. Н. Союзу, приняв нас, чим хата багата, докладно пояснив працю на полі У. Н. Союзу в Дітройті, а потім перевів нас через „Дім" і всі його закамарки. Кожне місце Дому має своє призначення, кожний кутик має свою окрему історію. Правда, не подобався йому і нам невикінчений 2-гий поверх, та Дітройт — місто автомобільної індустрії (говорив він). Як зачнеться праця в „шапах", то й ми зачнемо докінчувати гору. Дім, зверха викінчений, репрезентується добре. Збудований на видному місці, заслугує на назву святиня. В городі Бродвей Парку окрема святочна програма Дня У. Н. Союзу. Застаємо багато авт і велику масу людей. Зокрема дуже багато дітей, чого в нас, у Шікаґу, не буває. Навіть свою власну дитячу оркестру мають, зорґанізовану з членів 94 відділу У. Н. Союзу за допомогою Батька Союзу. Гості з Клівленду, Віндзору, Ленсінґу, Шікаґа, Ан Арбору, Річмонду й інших міст. Всі вважно вислухали промови гол. рек. секретаря, Д. Галичина, про Союз і його діяльність. Довідалися, що Дітройт зорґанізував цього року 500 нових членів до У. Н. Союзу. Словом, праця в Дітройті йде — і з тими враженнями вертались ми в понеділок до Шікаґа.

ШУКАЮТЬ ЗАНЯТТЯ

„ТАРЗАН" СМІЛИВИЙ.

(12)

Гурт дикунів на приказ Каґунда кинувся в розшуки за Тарзаном. Вони мали його знайти і вбити. Та хоч дикуни з радістю побігли по слідах Тарзана, то сам Каґундо тим дуже зажурився. Він бачив, що Тарзан дуже небезпечний противник. Коли він вирвався їм прямо з пащеки, то ледве чи дасть себе схопити в широких нетрах.

З другого боку, він розумів, що коли йому не вдасться схопити Тарзана і його тяжко покарати, то їх релігія, а з нею його власна позиція зачнуть хитатися. Коли їх божок дав собі вирвати жертву зпід самого носа, то видно він не є сильний. А хто хоче вірити в слабого божка? Каґундо також знав, що враз із заломанням їх релігії пропаде ціла їх гуртова солідарність.

А Тарзан тимчасом скоро запускався в глибокі нетри. Йому через плечі звисав непритомний д-р Брукс. Він зімлів ще у хвилині, коли Тарзан схопив його в гурті дикунів, і дотепер не прочуняв. Його тіло було так виснажене, що було близько смерти. Та Тарзан не вважав за відповідне покищо зупинятись. Він хотів знайти безпечне місце.

Зайшовши в гущавину нетрів, він зупинився. Поклавши зімлілого Брукса на землю, він скоро почав ламати патики і звязувати їх у ноші. Коли ноші були готові, він поклав на них Брукса. Маленька Нкіма пильно слідкувала за всім, що робить Тарзан, і готова була йому помогти. Тарзан приказав їх наслухувати, чи часом їм не грозить звідки небезпека.